

Проф. др Милена Максимовић
Филозофски факултет
Универзитета у Источном Сарајеву
maksimovicm@sbb.rs

УДК 378.6:02(497.6 Република Српска)
378.1:021-051(497.6)

Школовање библиотекара у Републици Српској

Сажетак

У раду је представљено школовање библиотекара у Републици Српској, као и у Босни и Херцеговини, уз истицање њихових специфичних карактеристика. Без обзира на многе потешкоће, традиција школовања библиотечких кадрова траје готово пет деценија. Примјена Болоњског процеса у систему високошколског образовања прихваћена је и на универзитетима у Републици Српској. У четворогодишњи студијски програм Катедре за општу књижевност и библиотекарство Филозофског факултета у Источном Сарајеву, унесене су програмске промјене, у циљу побољшања квалитета. Акредитација факултета и студијских програма се тек очекује, а у припреми су и дипломске академске студије – master студије библиотекарства. Сматрамо да овај, унапређени концепт студија, даје подршку успостављању новог профила, како библиотекара, тако и радника у области образовања и културе.

Кључне ријечи:

библиотекарство, образовање библиотекара у Републици Српској, Филозофски факултет Источно Сарајево, високо образовање у Босни и Херцеговини

Студиј библиотекарства у Босни и Херцеговини

У Босни и Херцеговини постоји дужа традиција и континуитет у образовању библиотечких кадрова. После Другог свјетског рата, у организацији система високошколског образовања, појавиле су се веома јасне идеје, поред осталих образовних профила, да се успостави и редовно образовање библиотекара. Недостатак националне библиотеке, која је основана тек 1945. године, а и универзитета у БиХ, који настаје формирањем високошколских установа исте године, покушава се надомјестити дотадашња празнина у високом образовању.

Међу најстаријим високошколским установама у Босни и Херцеговини је Виша педагошка школа, основана у Сарајеву 22. новембра 1945. године, која је 1969. године трансформисана у Педагошку академију. Формирање првог универзитета уследило је након тога, већ 1949. године¹, са јасном намјером да се на овим просторима надокнади недостатак високошколских институција.

Одлука о оснивању Групе за библиотекарство на Вишој педагошкој школи у Сарајеву донесена је 1961. године², на основу већ познатих иницијатива Друштва библиотекара БиХ. После завршеног двогодишњег студија стицало се звање библиотекара. Била је ово једина институција за образовање библиотечких кадрова у Босни и Херцеговини до 1972. године, када је на Филозофском факултету у Сарајеву основан Одсјек за општу

књижевност, сценске умјетности и библиотекарство³. Овако комбинован студиј настао је на основу потреба за кадровима у области сценских умјетности и у области библиотекарства. Тако је створена могућност високог институционалног образовања библиотечких кадрова⁴.

Организација студија била је уређена са оснивањем два смјера, у којима је комбинована компаративна књижевност са театрологијом и библиотекарством. Прве двије године подразумијевале су исти програм, у којем се изучавала свјетска књижевност и други општеобразовни предмети, док су друге двије године подразумијевале студирање посебних стручних дисциплина из библиотекарства или театрологије. После завршетка студија стицало се звање дипломираног компаративисте и дипломираног библиотекара или дипломираног компаративисте и театролога. Већ 1974. године, на Одсјеку за општу књижевност и библиотекарство, одбрањена је и прва докторска дисертација из библиотекарства. Редовне постдипломске студије библиотекарства организоване су 1986. године. Систем високошколског образовања подијељен је у БиХ по територијалном принципу од почетка рата 1992. године. Данас се студиј библиотекарства организује на Филозофском факултету у Сарајеву (Федерација Босне и Херцеговине) и на Филозофском факултету на Палама (Република Српска). Треба подсјетити да се 2011. године навршава педесетогодишњица школовања библиотечких кадрова у БиХ. То је добра прилика да се организује и пригодан научни скуп у Републици Српској.

¹ Senija Milišić, „O razvoju nauke, prosvjete i kulture u Bosni i Hercegovini 1943-2003“, *Prilozi* (2004): 265-274.

² Sreten Asanović, „Neophodno više stručno obrazovanje bibliotekara“, *Oslobodjenje XVIII* (30. 9. 1961): 4.

³ Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, *Spomenica (1950-1980)* (Sarajevo: Filozofski fakultet, 1980), 144-148.

⁴ Ljubinka Bašović, „Na početku rada“, *Bibliotekarstvo XIX*, бр. 3 (1973): 93-97.

Студиј библиотекарства у Републици Српској

Избијањем рата на просторима БиХ 1992. године, студиј библиотекарства настављен је на просторима Републике Српске. Одлуком владе Републике Српске, септембра 1992. године формиран је Универзитет у Српском Сарајеву и именован први ректор, проф. др Војислав Максимовић. Послије неколико факултета, 1994. године је основан и Филозофски факултет у Српском Сарајеву. Одсјек за општу књижевност и библиотекарство, на Филозофском факултету у Српском Сарајеву, формиран је школске 1997/98. године уз ангажовање већине професора који су изишли из Сарајева. Схватајући значај школовања кадрова за развој библиотекарства, уложили су велике напоре да се наставнички кадар и организује. Студентима који су започели студије на Филозофском факултету у Сарајеву омогућено је да заврше започете студије на Филозофском факултету Универзитета у Српском Сарајеву. Тако су 1998. године дипломирали први библиотекарски; први магистарски рад одбрањен је 1999. године, а први докторат већ 2000. године.

Обновљени Одсјек за општу књижевност и библиотекарство имао је нешто измијењен програм и проширен на изучавање неколико предмета из српске књижевности и српског језика. Библиотекарство се изучавало кроз све четири године студијског програма. У периоду од 1997. до 2009. године на овој Катедри, како се сада назива, дипломирали су 94 студента, одбрањена два магистарска рада и четири доктората из области библиотекарства. Редовне постдипломске студије библиотекарства организоване су тек 2006. године.

Увођење новог система образовања према Болоњској декларацији

У Републици Српској је 19. јула 2006. године донесен „Закон о високом образовању“⁵, који прописује начин интеграције високошколских установа и организацију студија према *Болоњској декларацији*⁶. У „Закону“ је назначен 1. октобар 2007. године као рок до којег су високошколске установе дужне ускладити са овим законом своју организацију, донијети нове наставне планове, увести ECTS систем бодова и примјенити одредбе које се односе на циклусе високог образовања. Прихватањем *Болоњске декларације* предложен је и нови наставни план и програм на Катедри за општу књижевност и библиотекарство. Први циклус основних студија организован је према новом наставном плану и програму 2006/07. школске године, у четворогодишњем трајању са 240 ECTS бодова (осам семестара). Циљ новог наставног плана и програма је увођење нових предмета из библиотекарства и сродних дисциплина, при чему су се уважавале препоруке међународних институција и асоцијација које се баве развојем савременог библиотекарства. Студиј је остао двопредметни, што сматрамо да је предност, јер даје веће могућности новог начина организовања. Створене претпоставке комбиновања би-

блиотекарства са 120 ECTS бодова (као Б предмета), са осталим двопредметним групама, даваће нови квалитет овом студију. Настава се организује по принципу четворогодишњег студија, са петом годином master студија од 60 ECTS и докторским студијама.

Како је болоњски процес усмјерен према стручном оспособљавању, при изради студијских програма поштована су основна теоријска и практична сазнања примјенљива у библиотекарству. Основни студијски предмети, који су усвојени на Катедри за општу књижевност и библиотекарство, заступљени су и у програмима осталих европских универзитета.

У току студија, изучавају се 24 основна и изборна предмета из библиотекарства и информатике: 1. Историја писма; 2. Историја књиге и библиотека; 3. Основе библиотекарства; 4. Историја периодике; 5. Организација библиотека; 6. Организација библиотечког пословања; 7. Управљање информацијама и фондовима; 8. Каталогизација I; 9. Каталогизација II; 10. Теорија информација; 11. Стандарди и прописи у библиотекарству; 12. Класификациони системи; 13. Предметна класификација; 14. Информатика; 15. Историја библиографије; 16. Теорија библиографије. Изборни предмети су: 1. Информациони извори на Интернету; 2. Библиотечка статистика; 3. Заштита културне баштине; 4. Издаваштво и књижевност; 5. Аутоматизација библиотека; 6. Библиографија у БиХ; 7. Информационе службе и сервиси; 8. Менаџмент и маркетинг у библиотекарству. У току школовања организује се посјета студената, како библиотекама у Републици Српској, тако и најважнијим библиотекама у Београду: Народној библиотеци Србије, Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“, Библиотеци града Београда и Библиотеци Правног факултета. Дио својих практичних сазнања студенти стичу и у Матичној библиотеци у Источном Сарајеву и у библиотеци на Факултету. У оквиру огледне наставе, студенти користе информатички кабинет, а у кабинету за библиотекарство на располагању је преко пет стотина књига за извођење практичне наставе. Студенти имају на располагању и велику Библиотеку Филозофског факултета.

Осим предмета из библиотекарства, студијски програм подразумева и изучавање општих предмета и предмета из књижевности и језика: 1. Теорија књижевности I; 2. Теорија књижевности II; 3. Стара српска књижевност; 4. Античка књижевност I; 5. Античка књижевност II; 6. Синтакса савременог српског језика; 7. Европски роман до 19. вијека; 8. Историја класичне свјетске драме и позоришта; 9. Народна књижевност; 10. Европски роман 19. вијека; 11. Историја модерне свјетске драме и позоришта; 12. Српска књижевност од класицизма до реализма; 13. Модерни свјетски роман прве половине 20. вијека; 14. Савремени свјетски роман; 15. Српска књижевност 20. вијека; 16. Теорија критике; 17. Општа стилистика; 18. Модерна лирика; 19. Интерпретација пјесничког дјела; 20. Публицистичка стилистика; 21. Фонетика и морфологија савременог српског језика; 22. Страни језик I; 23. Страни језик II; 24. Страни језик III; 25. Страни језик IV. 26. Историја умјетности од почетка до ренесансе; 27. Историја умјетности од ренесансе до 20. в; 28. Педагогија. Изборни предмети су: 1. Правопис српског језика; 2. Латински језик; 3. Физичко васпи-

⁵ „Закон о високом образовању“, http://www.unssa.rs.ba/lat/kvalitet/osn_doc/zakonrs.pdf (очитано 3. 2. 2010).

⁶ „Болоњска декларација“, http://www.unssa.rs.ba/lat/kvalitet/osn_doc/bolonja.pdf (очитано 3. 2. 2010).

тање; 4. Увод у компаративно изучавање књижевности; 5. Класично позориште; 6. Версификација; 7. Авангардно позориште; 8. Наратологија; 9. Теорија романа; 10. Упоредна књижевност јужнословенских народа; 11. Постмодерна свјетска књижевност.

Студирање на Катедри за општу књижевност и библиотекарство усклађено је са савременим токовима науке о књижевности, науке о библиотекарству и културолошким и стручним дисциплинама. Послије обавезног завршног рада, стиче се звање *дипломираној комјуниситисте и дипломираној библиотекарка*.

Основни студијски програм је лиценциран од стране надлежног министарства Републике Српске.⁷ У наредном периоду предстоји акредитација факултета и студијских програма у Републици Српској. Master програм за библиотекарство је у процедури лиценцирања, а од школске 2010/11. године започеће упис нове генерације студената, као наставак досадашњег болошког процеса. Нови „Закон о високом образовању“ је у јавној расправи.

Циљ студијског програма

Циљ овако конципираног студијског програма је овладавање теоријско-методолошким апаратом проучавања опште књижевности, као и оспособљавање за тумачење пјесничких, драмских и других прозних дјела, успостављање њиховог мјеста унутар свјетске и српске

⁷ Лиценцирање, према „Закону о високом образовању“ из 2006. године, је додјеливање дозволе за пружање услуга високог образовања у складу са одредбама овог закона. Акредитација је испуњавање стандарда квалитета и она тек предстоји за све факултете у БиХ.

књижевности, као и њихов компаративни однос према књижевним дјелима свјетске баштине.

Студијски програм има за циљ и овладавање библиотечко-информационим вјештинама за потребе институција, установа и информационих средишта у којима су потребна знања организације библиотека, савременог библиотечког пословања, обраде и кориштења, као и управљања информацијама и фондовима у новом информатичком окружењу. Овладавање историјским знањима о књизи, писму, периодици, издаваштву, књижевности и заштити културне баштине, омогућава нам одређење мјеста нашег библиотекарства, као и његов компаративни однос према међународним развијеним библиотечким системима.

Овладавање културолошким знањима којима се успостављају међурелације између књижевности, културе и знања уопште и свјетског културно-историјског контекста са начинима презентације, како националног, тако и свјетског знања, сматрамо квалитетном димензијом овако конципираног студија.

У досадашњој пракси је препознатљиво да су свршени студенти Опште књижевности и библиотекарства били успјешни библиотекари, руководиоци библиотека, новинари, телевизијски сарадници, истакнути културни радници, уредници и управници различитих установа културе. Оно што је основна претпоставка за успјешног библиотекара, па и доброг културног радника је добро стручно образовање, опште образовање, знање примјене нових информационих технологија, управљање знањем и информацијама и знање страних језика. Сматрамо да овако конципиран студиј даје подршку успостављању новог профила, како библиотекара, тако и културног радника.

Library Education in the Republic of Srpska

Abstract

The paper presents the education of librarians in the Republic of Srpska, as well as in Bosnia and Hercegovina, clarifying their specific characteristics. Despite many difficulties, the tradition of education of librarians is almost five decades long. Implementation of the Bologna process in higher education system is accepted in universities in the Republic of Srpska. The four year program of the Department of Comparative Literature and Librarianship, Faculty of Philosophy, entered the new program changes, to improve quality. Accreditation of the program is only expected, as well as the establishing of master program, but we are strong in believe that it will contribute substantially to the new profile of educator, librarian and cultural worker in the Republic of Srpska.

Key words:

librarianship, education of librarians in the Republic of Srpska, Philosophical faculty in East Sarajevo, higher education in Bosnia and Hercegovina

ЛИТЕРАТУРА

1. Asanović, Sreten. „Neophodno više stručno obrazovanje bibliotekara“. *Oslobođenje* XVIII (30. 9. 1961): 4.
2. Bašović, Ljubinka. „Na početku rada“. *Bibliotekarstvo* XIX, бр. 3 (1973): 93-97.
3. „Болоњска декларација“. http://www.unssa.rs.ba/lat/kvalitet/osn_doc/bolonja.pdf (очитано 3. 2. 2010).
4. „Закон о високом образовању“. http://www.unssa.rs.ba/lat/kvalitet/osn_doc/zakonrs.pdf (очитано 3. 2. 2010).
5. Milišić, Senija. „O razvoju nauke, prosvjete i kulture u Bosni i Hercegovini 1943-2003“. *Prilozi* (2004): 265-274.
6. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu. *Spomenica (1950-1980)*. Sarajevo: Filozofski fakultet, 1980.